

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

§. I. Fundamenta sententiæ negantis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

tionem addit: *Quia iudex pronuntiando sententiam non confert jus in conscientia, sed solum explicat, quamvis pars habeat jus.* Et est sane tam contra communem doctrinam Auth. quam praxin fidelium, ut quis post sententiam in iudicio & foro externo pro se obtentam, remque, de cuius proprietate est dubius, sibi ob meliorem possessionis conditionem adjudicatum, nihilominus debeat & teneatur in conscientia sese re ad iudicium abdicare, eamque vel cum colligante vel pauperibus dividere: quod tamen manifestè sequitur ex opinione Fagnani: non enim in foro conscientie possessori suffragatur illa regula, quod in dubio melior sit conditio possidentis, sed iudicè sequenda est illa: In dubiis tutior pars est eligenda: cum ergo tutius sit rem dubiam dimittere sine periculo peccati, quam retinere cum periculo peccati, etiam post sententiam iudicis, res possessa foret dimittenda à dubio domino.

Nec videtur satis consequenter loqui prædictus Author, cum seq. n. 227. ubi concessit, quod possit aliquis sequi opinionem probabiliorē etiam minus tutam, hanc causam subiungit: quia tunc nullo modo versamur in dubio, sed fleximur ad illud extremum, quod probabilius iudicamus, & sumus moraliter certi, nam & opinio vehementer pro certitudine habetur, &c. Sacri quoque Canones non ardeant ad electionem sententiarum opinionis, nisi cum res dubia est, ut contingit, cum quis iudicat, utramque opinionem æquè probabilem. Ita prædictus Author, Subsumo: sed is, qui pro se habet jus possessionis, habet pro se opinionem probabiliorē; nam legitima possessio, quæ suâ naturâ est complementum & signum dominii, est magnum argumentum pro alterutro rei dominio; ergo tunc poterit seposito dubio habere vehementer opinionem, quod res sit sua, neque in conscientia ardebitur per SS. Canones ad electionem securioris opinionis; quippe cum pro utraque parte non stet æqualis probabilitas, ob prævalentem titulum possessionis.

Inferes secundò: Si quis in inceptione possessionis speculativè dicit, num res sit sua; si ve, dubio in continuatione possessionis exorto, omittat debitam diligentiam pro assequenda veritate, eaque negligentia causam ponat, ut deinceps in veritatis notitiam venire non possit, teneri ad restitutionem rei pro quantitate dubii; siquidem ex tali dubio & negligentia constituitur possessor malæ fidei: ut cum Molina tom. 3. tr. 2. disp. 722. Laymann tr. 1. c. 5. §. 3. & communi tradit Less. l. 2. c. 14.

Inferes tertio: Possessorem, antequam pro assequenda veritate debitam diligentiam adhibuit, teneri ab usu & alienatione rei possessæ abstinere; nisi fortè sit paratus pretium illius usus deducis expensis domino compensanti, qui rationabiliter de tali usu invitatus esse non potest, restituere, ut habet Vasquez 1. 2. q. 66. c. 7. Retinebit tamen licitè rem possessam, quamdiu durat veritatis investigatio, per modum depositarii: sic enim utiliter gerit negotium domini, qui proinde ad talem retentionem invitatus esse non potest. Si verò post debitam diligentiam adhibitam dubium vinci, & certus Dominus reperiri non possit, rem possessam non modò licitè retinebit, sed etiam alienabit, & utetur pro libitu; cum alioqui legitima possessio ipsi non tantum foret inutilis, sed onerosa & perniciofa; cum multa sint, quæ absque detrimento diu conservari non possunt. Tenebitur tamen venditor rei dubiæ, emptorem admonere de dubio, quando est periculum, ne certus ei Dominus compareat; ex tali quippe dubio res efficitur periculo restitutionis obnoxia, adeoque vitiosa, & minori pretio æstimabilis, veluti tradunt Molina loc. cit. & Sair. Clav. Reg. l. 10. tract. 2. c. 29. quod si possessio est nullius, res est dividenda inter dubitantes juxta proportionem dicitur, aut si sit indivisibilis, uni adjudicanda cum obligatione, ut aliis ex inde satisfiat. Ut habent Less. l. 2. c. 6. dub. 3. Hldefons. Cæsaraug. disp. 209. dub. 5.

ARTICULUS III.

An melior sit conditio possidentis extra materiam iustitiæ?

SUMMARIUM.

1. Variæ rationes pro sententia negativa.
2. Argumenta Prosperii Fagnani.
3. Objicitur absurditas litigii de possessione inter DEUM & hominem.
4. Alia quedam absurda.
5. Auctoritas SS. Canonum & D. Augustini.
6. Lex Divina alicui non obligat nisi mediante conscientia.
7. Exponitur iudicium ac forum conscientie.
8. Eiusque analogia cum foro externo.
9. Quomodo vox possessionis rectè applicetur libertati & innocentie?
10. Statuitur sententia tribuens locum possessioni, tam intra, quam extra materiam iustitiæ.
11. Osenditur identitas rationis intra & extra materiam iustitiæ.
12. Ex æquitate naturali derivata.
13. Prima regula cognoscendi, pro quo stet possessio. R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. II.
14. Altera regula pro dubio facti.
15. Corollaria ex hinc deducta.
16. Possessio accipitur strictiori & latiori sensu.
17. Pars, pro qua fiat possessio, non est minus intus adversative.
18. In instanti usus rationis tenetur servare præcepta, quæ sunt debite intimata.
19. Jura Loquentia de possessione rectè extenduntur ad forum internum.
20. Idem est allegare præsumptionem ac possessionem innocentiam.
21. Exponitur auctoritas, & mens D. Thomæ.
22. Osenditur, absurditates à Fagnano objectas falli in supposito.

§. I.

Fundamenta sententiæ negantis.

Sententiam negantem tucntur & acriter propugnant

Q 2

pugnant poss. Valquez, Saïrum, Salas, Vincent. Baron. Fagnanus in c. *ne innitatis* à n. 191. Mercorus part. 2. a. 29. Gonet in dissert. de opinione prob. a. 5. eorumque fundamenta sunt à ratione, primò: Possessio est de rebus, quarum haberi potest dominium, sed res, quarum haberi potest dominium, pertinent ad materiam justitiæ: ergo etiam possessio pertinet ad materiam justitiæ. Secundò: Vera possessio fundatur in vero jure: sed jus continetur intra objectum justitiæ: ergo etiam possessio. Tertio: Ideo in materia justitiæ melior est conditio possidentis, quia in dubio possessor præsumitur esse verus dominus, nam ut plerumque, qui rem suam alienat, solet eam tradere, & verum dominium in ejus possessionem immittere: unde, si quis rem possidet, signum est, eandem non fuisse alienatam: atqui in aliarum virtutum v. g. religionis, temperantiæ materiâ possessio non facit præsumptionem pro parte, quæ possidet, cum non sit ibi signum alicujus juris & domini: ergo tunc possessio non facit meliorem conditionem possidentis.

2. Oppugnat secundò favorem possessionis pluribus argumentis Prosper Fagnanus d. loc. Prætor, inquit, tuetur possessorem in interdico, *ut possidetis*, vel *retinenda*, ne in sua possessione turbetur à litigatore l. 1. in princip. ff. *ut possidetis*. Vel cum duo contendunt de possessione. Bar. in d. l. §. *hujus autem interditi*: ergò solum habet locum in materia justitiæ, quæ est ad alterum, non in aliis virtutibus, quæ sunt in ordine ad se ipsum, quia nemo à se ipso turbatur, aut secum litigat. n. 194.

Secundò non est auditum apud Jurisconsultos, ut in criminalibus allegaverint possessionem: ergo multò ineptius allegaverint in foro conscientiæ, n. 205. Imò, quæ pertinent ad illam regulam de favore possessionis, nullatenus verificantur in foro conscientiæ, sed in materia justitiæ, & in foro fori duntaxat, ac propterea in dubio tenetur quis sequi partem tutiorem tantummodo in foro penitentiali, vel quasi penitentiali, &c. n. 196.

Tertio: Idcirco magnum est discrimen inter judicium forense, & judicium conscientiæ; in illo nemo debet condemnari, nisi appareant manifesta indicia de malicia alicujus: *At verò circa seipsum homo debet dubia interpretari in pejorem partem secundum illud Job. 9.* Verebar omnia opera mea, eò quòd cum debemus nostris malis adhibere medium, expedit ad hoc, ut securius remedium opponatur, ut supponatur id, quòd est deterius, ut habet D. Th. in 2. 2. q. 60. a. 4. Ita n. 199.

Quartò: Pro certa lege stat possessio: sed est certa lex juris Divini naturalis, quo prohibemur nos exponere periculo offendendi DEUM: ergo pro ista lege stat possessio: sed quoties est dubium, ex parte minus tuta est periculum offendendi DEUM: ergo tunc semper est possessio pro lege verante susceptionem talis periculi.

Quintò: Tunc stat possessio pro DEO & lege, quando in ipso instanti, in quo homo incipit habere usum rationis, & esse doli capax, reperitur ligatus nexu obligationis servandi præcepta Divinæ legis, & consequenter non se committendi periculo illius legis violandæ: sed hoc fit: ergo.

Sextò. Sicut ex duobus malis, quorum unum necessariò est eligendum, minus eligere debemus, ita ex duobus objectis, quorum unum certò non est peccatum, alterum verò dubium, an sit peccatum, eligendum est illud, quòd certò non est peccatum. Et ideo illa regula, in dubiis ratio pars est eligenda, fundatur in jure Divino naturali prohibente periculum peccati.

Adducit præterea tertio varias opposita sententiæ absurditates, ut vocat, & ineptias: etiam si admitteretur ista possessio, tamen non esset illi pro libertate, sed pro obligatione, quia primò de possessione ageretur inter DEUM & hominem, & quis inter utrumque erit iudex? & quomodo succurreretur DEO succumbenti?

Secundò. Regula de possessione locum habet, cum partium jura sunt obscura, ac quomodo potest aliquid esse obscurum ex parte DEI, cui omnia sunt plana & aperta? c. *Deus omnipotens*, 2. q. 1.

Tertio: Possessio titulata quantumcumque junior præfertur non titulata, quia magis est justificata per punctum rationis: c. *licet constam de probat.* possessio autem ex parte DEI est antiquior, semper conjuncta cum titulo iusto, & bona fide: quia *Domini est terra*, & plenitudo ejus, Psal. 23. quomodo igitur homo possessionem allegabit contra DEUM?

Quartò. Illa regula non obtinet, nisi cum jura utrinque paria sunt. l. *in pari causa*. ff. de R. I. c. *in pari*. eodem in 6. sed impossibile est, ut sit par causa inter DEUM præcipientem, & libertatem hominis, cum nemo possit ipsius resistere voluntati. Genes. 30.

Quintò. Interdictum *retinende* non datur contra supremum Superiorem. Menoch. de *reim. q. 2.* & quis DEO superior?

Sextò. Datur vero possessori quantumcumque injusto, quia etiam prædo est in sua possessione manu tenendus. c. *in litteris cum materia de ressit spoliati. l. res alienas. C. de rei vendit.* Poteritne verò cadere in mentem hominis, ut quis contra DEUM sit manu tenendus in possessione peccati mortalis? Hæc ferè Fagnanus n. 205.

Alia tandem absurda videntur sequi ex hac sententia. Primò: Quòd sit licitum operari cum conscientia absolute dubia, quòd est contra manifestum SS. Canonum testimonium, & unanimum Theologorum & Canonistarum sententiam, inquit cit. Fagnan. Secundò: Illud celeberrimum præceptum, quòd in dubiis tutior pars sit amplectenda, exponeretur Inutilis, cum vix unquam daretur casus, in quo quitereretur eligere partem tutiorem. Tertio: Ex hac sententia & ratione fiunt plures inconuenientes decisiones plurimarum gravissimarum questionum, ut quòd voti dubius non teneatur voto; quòd dubius de excommunicatione, non teneatur se gerere pro excommunicato; dubius de reservatione possit absolvere; dubius de commissione peccati possit illud reticere; dubius de media nocte Jovis possit carnes comedere, &c.

Potissimum verò fundamentum negandi extensionem possessionis extra materiam justitiæ peritur ex doctrina SS. Canonum, ubi pro variis decisionibus in dubio tam juris quam facti tradi-

tur & adhibetur relicto favore possessionis illa regula: quod in dubiis debemus eligere partem tutiorem. Sic Primò: in c. Ad audientiam de homicid. cum dubitaretur, an quidam ex occasione vulneris decessisset, statuitur, ut presbyter, qui vulnus infixerat, non ministraret in SS. Ordinibus, cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem.

Similiter secundò, in c. Significasti x8. eod. in dubio homicid. dicitur, quod tanquam homicida debet haberi sacerdos, & à sacerdotali officio abstinere: Cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temerè celebrare: pro eo, quod in altero nullo, in reliquo verò magnum periculum timeatur.

Et tertio in c. Peritio penult. eodem, Sacerdoti de homicidio dubitanti præcipitur, ut à ministerio altaris reverenter abstinere, cum sit consultius, in hujusmodi dubio abstinere, quam temerè celebrare.

Quartò: in c. illud. de Cler. excomm. deciditur, Episcopum, qui solà famà se noverat excommunicatum & de sententia contra se lata dubitabat, debuisse se potius abstinere, quam Sacramenta Ecclesiastica pertrahere, quia in dubiis via est tutior eligenda.

Quintò. In cap. Juvenis. de Spons. & Matr. Pontifex dissolvit matrimonium juvenis inicum cum consobrina illius puellæ, quam prius septem annos duxerat, addita ratione: Quia in his, qua dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus.

Sextò. In c. Inquisitioni, 44. de sent. excomm. conjunx dubitans de impedimento conjugii permittitur reddere, & prohibetur exigere debitum matrimoniale.

Septimò. In Clement. Exivi, §. item quia. de verborum significatione. Clemens V. motà quæstione, & dubio juris à Fratribus Ordinis Minorum, utrum ad omnia illa, quæ verbis præceptivis in sua Regula continentur, tanquam de præcepto teneantur? in Concilio Viennensi ita respondit:

Attendentes, quod in his, qua anima salutem respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientie, pars securior est tenenda &c. expedit, quod ad ea, sicut ad equipollentia præceptis se noverint obligari, qua hic inferius annotantur: ergo non obstant possessione innocentie, quam in primis 4. casibus presbyteri & Episcopus legare poterant, vel possessione matrimonii, quæ stabat in 5. & 6. casu, vel possessione libertatis, quam prætereundere poterant Religiosi D. Francisci, voluit Sum. Pontif. etiam contra possessionem sequendam esse illam regulam, in dubiis tutior pars est eligenda.

Accedit octavò Authoritas D. Augustini c. signis, de penit. dist. 7. dicentis: Tene certum, dimittite incertum. Sed pars tutior est certa, minus tuta incerta de violatione legis: ergo relicto favore propriæ libertatis hæc relinquenda, illa est eligenda. Hæc sunt potissima, quæ reperire potui, fundamenta sententiæ negantis, quibus hoc epiphonema superaddit præcitat Fagnanus: Ineptissima est hæc contentio de prioritare possessionis inter DEUM & hominem, & ideo nihil obstat regula SS. Canonum de optione partu tutioris.

§. II.

Fundamenta prænotanda pro sententia affirmante.

UT sententia affirmans bene intelligatur, prænotandum est primò ex jam dictis; quod, licet honestas operationis moralis principaliter pendeat & reguletur ab æterna DEI lege, proxima tamen regula & immediata lex sit lex & regula conscientie, ita quidem, ut voluntas seu potentia cæca nullatenus ab ulla lege actu obligari possit, nisi quatenus ipsius obligatio à conscientia proponitur & intimatur voluntati: unde si obligatio per judicium conscientie proponatur certa, certa erit, si representetur dubia, erit dubia: parum enim refert ad honestatem operationis, quid lex ipsa in se jubeat, nisi debite sit operanti per conscientie dictamen promulgata: Hinc in omni Theologorum doctrina ex D. Aug. & D. Th. deducta dantur infideles negativi, & hæretici materiales; quia, licet fides omnibus ad ultis non tantum sit de necessitate præcepti, sed quoque aliquos articulos etiam de necessitate medii, tamen defectu sufficientis notitie & promulgationis ex parte conscientie, aliqui coram fidei inculpate ignorant, suntque infideles negativi; aliqui nonnullos fidei articulos ad salutem non tam explicitè necessarios inculpate nesciunt, vel non credunt, suntque hæretici materiales.

Ex hoc notandum secundò. Cum vis proxima declarandi & imponendi obligationem voluntati resideat in conscientia, hinc merito, per analogiam ad judicem externum, conscientiam dici judicem nostrarum actionum, ipsius consultationem & sententiam rectè appellari forum, judicium, tribunal internum: quia, sicut in foro externo Judex, cognito delicto & sufficienter probato per actorem, reum obligat ad certam pœnam, ita conscientia in foro interno ex sufficienti cognitione legis voluntatem obligat ad culpam. Unde ulterius sequitur, quod, sicut, actore non probante contra innocentiam rei, merito reus à judice absolvitur, & tamdiu præsumitur innocens, donec probetur nocens, ita quamdiu non sufficienter probatur obligatio legis contra libertatem voluntatis, tam diu conscientia rectè judicet pro libertate voluntatis: quia, sicut homo jure naturæ possidet suam innocentiam, h. e. [quicquid sit de termino possessionis] habet æquam prætensionem ut pro innocenti habeatur, quamdiu illa prætensio contrario delicto non eliditur; ita non minus ex parte voluntatis possidet libertatem, h. e. habet æquam prætensionem liberè ponendi vel omitendi operationem absque imputatione ad culpam, quamdiu per contrariam obligationem illa libertas ad positionem vel omissionem actus non restringitur. Præterea sicut in dubio delicti possessio innocentie prævalet, nec ad innocentem pœnâ damnandum satis est, delictum à parte rei fuisse commissum, & aliis cognitum, sed requiritur, ut ipsi judici sententiam ferenti sit legitime notum; ita pariter ad auferendam voluntati liberam operandi facultatem non sufficit, obligationem legis esse à parte rei, eamque à DEO vel Angelis cognosci; sed necesse est, eam in conscientie judicio esse cognitam; cum in hac causa ipse DEUS potestatem judicandi conscientie commiserit, veluti in conscientia invincibiliter erronea ad oculum patet, ut rectè expendit Gabriel Beatus de consc. dubia,

Q3